

## עניני מילה

[א]

### ברכת להכניסו בבריתו של א"א

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. (ויקרא פרק יב,ה)

#### מתי מברך

נחלקו הראשונים מתי מברכים ברכת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. מקור הספק הוא הגירסא בסוגיא דשבת (קלז,ב) והכי איתא התם, תנו רבנן המל אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה, אבי הבן אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. העומדים אומרים כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים. ועי"ש בתוספות (שבת קלז,ב) ד"ה אבי הבן אומר, שרבינו שמואל גריס, אבי הבן ברישא והדר המל אומר, וכבר הנהיג לעשות כן לברך אבי הבן קודם המילה. והטעם משום דלהכניסו להבא משמע, כדאמרינן בפ"ק דפסחים (ז,א) בלבער כו"ע לא פליגי דלהבא משמע, א"כ צריך לברכו לפני המילה, ועוד דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן.

אבל ר"ת החזיר המנהג לקדמותו, וגרס המל ברישא והדר אבי הבן כמו שכתוב בכל הספרים, וכן מוכח כולה סוגיא, מדקאמר העומדים שם אומרים כשם שהכניסו לברית, מכלל שכבר הכניסו. וההיא דפסחים הכי פירושא בלבער כו"ע לא פליגי דלהבא משמע טפי מלשעבר, ומיהו לשעבר נמי משמע, כי פליגי בעל ביעור מר סבר דמשמע מעיקרא טפי מלהבא, ומר סבר להבא נמי משמע כמו מעיקרא.

ומה שהרשב"ם הוכיח מהא דכל המצות מברך עובר לעשייתן, תי' ר"ת שהני מילי כשהמברך עצמו עושה המצוה, ולא היכא שאחר מברך. ועי' בתוס' למס' פסחים (ז,א) שמוסיף להוכיח שהיכא שהמברך עצמו אינו עושה המצוה, שמברך אחרי עשיית המצוה, שהרי ברכת אירוסין אינו מברך אלא אחר האירוסין עכ"ל.

וע' בתור"פ (פסחים ז,א) עוד תי', שאפשר לברך "להכניסו" אחרי המילה, אע"פ שלהכניסו להבא משמע, משום שאין כוונתו להכניסו עכשיו בברית מילה זו, אלא כוונתו בלהכניסו בברי"ת, היינו התרי"ב מצוות הנשואים מתרי"ג מצוות שנצטוו ועדיין לא קיים.

#### ברכה על מצוה שתלוי בדעת אחרים

והנה בשיטת ר"ת יש ב' נוסחאות בראשונים, דבתוס' רבנו פרץ (פסחים שם) איתא שהטעם הוא היות ואין המברך עושה המצוה, חיישינן שמא העושה ימאן ויתחרט ולא יעשה המצוה, ונמצא שברכתו היתה לבטלה, וכ"מ בראב"ד (פ"ג מהלכות אישות הלכה כ"ג) לגבי ברכת אירוסין. אבל בלשון התוס' משמע דכשאחר עושה המעשה, אזי מה שאין מברך עובר לעשייתן אינו מצד חששא של ברכה לבטלה, אלא שאין צריך עובר לעשייתן, אלא היכא שעושה המצוה הוא המברך, עכ"ל. ואשר מבואר, דליכא איסורא בדבר, רק שאין צורך בדבר, ולא נתבאר בדבריהם הסברא בזה.

והנה הריטב"א בפסחים שם, כתב שני טעמים למה כל המצות מברך אותן עובר לעשייתן, או כדי שיתקדש תחלה בברכה ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה מפני מצות השי"ת, או כי הברכות מעבודת

הנפש וראוי להקדים עבודת הנפש למעשה שהיא עבודת הגוף, עכ"ל. ולפ"ז מובן שפיר דדווקא כשהמברך הוא העושה המצוה צריך שיהיה עובר לעשייתו, וכדי שיתקדש תחלה ויגלה ויודיע כו', אבל כשאחר עושה המצוה ולא המברך י"ל שלא שייך כ"כ סברא זו, לכן א"צ עובר לעשייתו. (מיהו הא ודאי עיקר תקנת ברכות על המצות ודאי איתיה בכל מקום, גם כשאין המברך עושה המצוה, רק הדין הזה דעובר לעשייתו הוא דליכא במקרה שאחר עושה המצוה ודו"ק).

### **ברכת השבח**

עוד סברא מצינו בראשונים, ששאני ברכת להכניסו שאינו אלא ברכת השבח, ולכן אין דין של עובר לעשייתו. וז"ל הרשב"א (שבת קל"ז, ב) ולא דמי לכל המצות שמברך עליהן עובר לעשייתו, דהכא אינו אלא שבח והודאה בעלמא על שזיכהו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, כמו אשר קדש ידיד מבטן. וכן הוא בחי' הריטב"א (שם) ועוד ראשונים.

### **אב שמל בנו**

לכאורה יש נ"מ בין הטעמים, היכא שהאב עצמו הוא זה שמל בנו, שלפי הטעם שהיכא שתלוי בדעת אחרים יש חשש שלא יעשה המילה וברכתו לבטלה, אז כאן שעושה בעצמו ליכא חשש, אבל לפי הסברא דברכת השבח יש לברך אחר המעשה, אז גם כאן יברך אחר המילה. להלכה פסק הט"ז (יורה דעה סימן רסה ס"ק א) שאב המל את בנו יעשה כדעת רשב"ם שיברך תחילה שתי הברכות, דהיינו על המילה ולהכניסו, ואחר כך יחתוך. דאילו בין החיתוך לפריעה (כדברי הרא"ש לקמן) א"א לו כיון שהוא טרוד באמצע עשיית המצוה, היאך יפסיק אז בברכה להכניס. ותו דיש צער לתינוק שיפסיקו בין חיתוך ופריעה, ויתמלא החיתוך דם, ובדוחק ימצא הפריעה אח"כ. מאי אית לך לומר שיאמר להכניסו אחר הפריעה, הרי אף לר"ת ולרב שר שלום יש איסור בזה, כיון שהוא עצמו עושה המצוה ודאי צריך להיות עובר לעשייתו, ע"כ יאמר שניהם קודם החיתוך. ומסיק הט"ז שכן נהג בעצמו בעת שמל בנו, והוא אליבא דכו"ע. והוסיף שאח"כ מצא שכ"כ מהרי"ל. (מה שכתב הט"ז שזה לכו"ע לא ברור, שהרי לפי הסברא שברכת השבח מברכים אחרי המעשה, אז גם כאן צריך לברך אח"כ.)

### **היכא שליכא אב**

כתב הרמב"ם (הלכות מילה פרק ג, א) המל מברך קודם שימול אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה, אם מל בן חבירו, ואם מל את בנו מברך וצונו למול את הבן, ואבי הבן מברך ברכה אחרת, ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, מצוה על האב למול את בנו יתר על מצוה שמצווין ישראל שימולו כל ערל שביניהן, לפיכך אם אין שם אביו אין מברכין אחריה ברכה זו, ויש מי שהורה שיברכו אותה בית דין או אחד מן העם, ואין ראוי לעשות כן. וכתב עליו הראב"ד מסתברא כמ"ד ב"ד או מיוחד שבעם מברך, ונהגו אצלנו שהסנדקוס מברך.

ועי' בשו"ת רבי עקיבא איגר (מהדורה קמא סימן מב) שנשאל היכא שאין שם אבי הבן, האם הסנדק הוא זה שמברך להכניסו, או דילמא שהסבא הוא זה שיברך. וכתב הגרע"א שהסבא יברך, דלענין ברכת להכניסו הוא שייך יותר, שהרי הלבוש (סי' רס"ה) כ' דיש מתמיהים למה יברך האב להכניסו, הא המוהל שלוחו, ושלוחו של אדם כמותו, וכיון שהמוהל מברך על המילה מה צורך לאב לברך להכניסו, וי"מ דברכת להכניסו אינה כלל על המילה, רק האב משבח ומברך לה' שמיום ההוא והלאה מוטל עליו עוד מצות אחרות הנגררות אחר המילה, והם שמצווה לפדותו אם הוא בכור, וללמדו תורה ולהשיאו אשה, עיין שם. וכיון דבכללן הוא ללמדו תורה, שזהו חיוב גמור על

אבי אב הבן כדאיתא בקידושין, ועיין בכ"מ דמחויב אפילו לשכור מלמד ללמוד עם בן בנו, וא"כ להכניסו שייך יותר על אבי האב.

### **מילה חיצונית ומילה פנימית**

עוד כתב הגרע"א, דבהכנסת ברית עצמו שייכות יותר על אבי האב מעל אחר, כי מצינו במתני' סוף פרק ג' דנדריים, גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקדוש ברוך הוא עולמו, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, ואמרינן שם גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי, משמע דאם לא בריתי קאי אתרווייהו על מילה ועל התורה, והנה על התורה הפשט פשוט, בריתי יום ולילה דכתיב בו והגית יומם ולילה, אבל על המילה אינה נוהגת בלילה, ויותר נראה דבאמת מילה ותורה שייכים להדדי, וכמ"ש בעוללות אפרים (מאמר שצ"ב) שמילה חיצונית היא סיבה למילה פנימית מערלת לב, כשימול ערלת לבו אז יהיה חדרי לבו פתוחים להבין ולהשכיל עיין שם, א"כ מילה מבוא למילת הלב להבין ולהשכיל בתורה ומצות, א"כ יש לומר דאם לא בריתי היינו ג"כ מילה דעל ידי זה בא לשערי תורה להגות יומם ולילה.

ומומתק בזה יותר דברי הלבוש דלהכניסו היינו על הגרירה ממצוה זו ללמוד תורה, דזה נגרר מתוך המילה דיזכה למול ערלת לבו להשכיל בתורה ומצות, וכיון דהחויב גמור על אבי האב ללמדו תורה, ממילא שייכות הברית יותר עליו, שזהו הגורם לבא לשערי התורה.

## **[ב]**

### **פריעה**

#### **ברכה בין מילה לפריעה**

ועי' ברא"ש (שבת פרק יט סימן י) שיטה שלישית, שאבי הבן מברך מיד אחר ברכת המוהל, ועדיין מיקרי עובר לעשייתו וגם להבא, לפי שעדיין לא פרע, ותנן מל ולא פרע כאילו לא מל. אבל עי' במנחת חינוך (מצוה ב) שתמה על הרא"ש דכיון דחז"ל תקנו הנוסח, **שנכנס בבריתו של אברהם אבינו**, ובבריתו של א"א לא היתה הפריעה, כי לא נצטוה, א"כ היאך הוי הברכה להבא על הפריעה.

והנה יש להסתפק בגדר חיוב פריעה, האם יש שני חלקים נפרדים במילה, הסרת הערלה וגם פריעת העור, או דילמא שהמילה והפריעה ביחד זה עצם המילה.

#### **פריעה כהסרת ערלה**

ועי' בשו"ת חתם סופר (יורה דעה סימן רמט) שנוקט כצד השני, וז"ל וע"כ צ"ל דקים להו לרבנן דפריעה נמי אקרי מילה, והיינו מדרמזה יהושע בשוב ומל את בני ישראל שנית, פירוש מילה שנית דהיינו פריעה, א"כ פריעה נמי היינו מילה. וטעמא נ"ל משום דמילה אין פירושו הכא חתוך וכריתה כלל, אלא הסרת הדבר וכדמתרגם האונקלוס ומל ה' אלקיך את לבבך, יעדי טפשות לבך, אעפ"י ששם הוא לשון מושאל על ערלת הלב מלשון מילה שבערלת הבשר, מ"מ נ"ל שבשניהם אינו אלא לשון הסרה, פירושו שיסור הערלה מבשרו. ובודאי יש כרת על הפריעה, וגם נכרתו עליו י"ג בריתות, אלא שהקב"ה כרת ברית עם אברהם שיסיר הוא ובניו את ערלתם וחייב עליו כרת, אמנם מה הוא ערלתם הדבר מסור לנותן התורה ית"ש, ועד שלא נתנה תורה אמר הוא ית' שעור הרך התחתון אינו בכלל ערלה, וכשנתן התורה נתחדש הלכה שגם זה בכלל ערלה.

ועי"ש שלפי"ז מיושב דברי הרא"ש, דבריתו של אאע"ה היה על הסרת כל מה שעתיד להקרות ערלה, א"כ אע"פ שהוא לא נצטווה אלא על המילה, אבל מה שניתוסף אח"כ נכלל בבריתו של אברהם דהוי הכל הסרת הערלה.

### **אין נביא רשאי לחדש**

ויש להביא סמך לדבריו מדברי הריטב"א (יבמות עא,ב) שהק' איך שייך לומר שפריעה ניתנה ליהושע, הא אמרינן (שבת קד,א) אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה, ותי' דכה"ג שהוא הכשר מצוה לא חשיב חדוש. וצ"ב בכוונתו למה פריעה נקרא הכשר מצוה, ואולי כוונתו כנ"ל שלא התחדש פה דבר חדש, וחלק חדש במצות מילה, אלא שתמיד היה החיוב להסיר הערלה, אלא דעד כה היה רק בשר הערלה היה נקרא ערלה, ועכשיו ניתוסף שגם עור הפריעה נכלל בשם ערלה וצריך להסירו, א"כ אין זה מצוה חדשה.

עוד תי' הריטב"א כי משה רבינו נצטווה שיעשו כן כשיכנסו לארץ, ונגמר הדבר ע"י יהושע. היינו שמתחילה נצטווה משה על חיוב פריעה, אלא שזמן החיוב הוא בשעת הצווי ליהושע.

### **חיוב בני קטורה בפריעה**

כתב הרמב"ם (הלכות מלכים פרק י,ח) אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חייבין במילה, והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני, ואין נהרגין עליה.

וכתב על זה המנחת חינוך (מצוה ב אות א) שלפי הסוגיא דיבמות (עא,ב) דפריעה לא ניתנה לאברהם אבינו ע"ה, אלא יליף לה מקרא דיהושע, ושוב מול את בני ישראל שנית, והקשו בתוס' (קושיית הריטב"א) דהא כתיב "אלה המצות" שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה, ותירצו דהיה הלכה למשה מסיני ויהושע אסמכיה אקרא, וא"כ לשיטת הרמב"ם דבני קטורה חייבים עתה ג"כ במילה, אינם חייבין רק במילה ולא בפריעה, כיון דהוא הלל"מ, והלל"מ לא נאמרה רק לישראל לבד, וכמבואר שם בר"מ. ועי"ש שכן מצא גם בשאגת אריה (ה' מילה סי' מט) שכתב כדבריו, דלהר"מ בני קטורה אינם חייבים רק במילה.

### **בני קטורה למול ליהודים**

ולפי"ז יש להסתפק האם בן קטורה יכול למול לישראל, מצד אחד גם הוא מזרע אברהם ומחויב במילה, א"כ נחשב כמחויב בדבר ויכול למול, אבל מצד שני הרי אינו מצווה בפריעה, והמל ולא פרע כאילו לא מל, א"כ אינו נחשב למחויב בדבר במצות מילה שלנו, וממילא לא יכול למול לישראל.

אבל לפי דברי החת"ס י"ל שהיות ואין כאן שני חיובים נפרדים, אלא הכל הוא גדר של הסרת הערלה, אלא שאצלינו גם עור הפריעה בכלל, ואצלם רק הערלה עצמה נחשב לערלה, א"כ בני קטורה מחויבים באותו מצות מילה כמונו, דהיינו הסרה מה שנקרא "ערלה", וממילא יכולים למול אותנו.

וכ"כ המנחת חינוך (שם אות כא) וז"ל וזה פשוט דנכרי פסול למול בן קטורה כמו בישראל. ובן קטורה אפשר דכשר למול לכל כיון דמצווה על המילה, וע' בהגהות טעם המלך (פי"ב מעכו"ם) דלדעת הר"מ כשרים למול לישראל ע"ש.

### **פריעה אצל אברהם אבינו**

כתבו בתוספות (יבמות עא,ב) ד"ה לא ניתנה- דמ"מ אברהם פרע מילתן אף על גב דלא נצטווה, כדאמר בב"ר (פ' מ"ז) דאפילו עירוב תבשילין קיים.

העירו לי שלפי דברי תוס' נדחקו כמה תירוצים של האחרונים, על קושיית הפנים יפות, למה אברהם אבינו ע"ה לא מל עצמו קודם שנצטווה, הרי כתוב בגמ' שאאע"ה קיים כל התורה עד שלא ניתנה.

ותי' הפנים יפות שהיה בעיא של איסור חובל בעצמו, ולכן לא מל עצמו, ורק אם יש צווי אז אין איסור. אבל לפי דברי התוס' זה לא נכון, שהרי למעשה פרע עצמו אע"פ שגם בפריעה יש איסור של חובל, וע"כ צ"ל שאין כאן איסור של חובל, משום שרק "דרך נציון" אסור, כמ"ש הרמב"ם (פ"ה מהל' חובל ומזיק) ואכמ"ל. ואולי נאמר שאם כבר עושים המילה, אין כאן תוספת איסור בפריעה, דהכל מעשה אחד.

עוד תירצו האחרונים שמצות מילה אינו רק מעשה מצוה, אלא גם כריתת ברית, א"כ קודם שנצטווה לא שייך כריתת ברית, שברית שהוא חז צדדי אינו ברית. אבל לפי תוס' רואים שעשה הפריעה אע"פ שלא היה צווי, א"כ הדרא קושיא לדוכתיה למה לא עשה גם הברית מילה עצמו. ואולי נאמר שהיות ואאע"ה היה מצווה על עיקר המילה, אז כבר כריתת ברית יש כאן, א"כ גם על הפריעה יש כריתת ברית, (כדברי החת"ס הנ"ל שאין בפריעה חלק חדש במצות מילה).

## [ג]

### שני מוהלים בשבת

#### מחלוקת ב"י ורמ"א

הרמ"א (שו"ת הרמ"א סימן עו) דן באריכות האם מותר למול את התינוק בשבת ע"י שני מוהלים, כגון שאחד יעשה המילה, והשני את הפריעה. עיי"ש שמביא דברי הב"י (יו"ד סי' רסו) שמוכיח מסוגיא דמס' שבת (קלג,ב) שכתוב מהלקטין את המילה, (פירש"י, מהלקטין בציצין המעכבין) ואם לא הלקיט ענוש כרת, מני אמר רב כהנא אומן. מתקיף לה רב פפא לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה, אתון עבדו פלגא דמצוה, (פרש"י, כלומר הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל, וחבורה שעשה ברשות עשה אמאי חייב) נימא להו לכו אתם וסיימו המלאכה עכ"ל. ואסיק רב אשי הכא במאי עסקינן כגון דאתא בין השמשות דשבת וא"ל לא מספקת, ואמר להו מספיקנא ועבר ולא אספיק, ואשתכח דחבורה הוא דעבד וענוש כרת. וכ' הב"י שיש לדקדק מדברי רש"י, דנהי דחיובא דכרת ליכא איסורא מיהא איכא, הואיל ולא גמר המצוה. ולפי זה יש ליזהר שלא ימולו ב' מוהלים מילה אחת לכתחילה בשבת, כגון שיתנו ביניהם שזה ימול וזה יפרע, אלא המל הוא יפרע עכ"ל ב"י. הרמ"א חולק על הדיוק ברש"י שאולי רק שם שאינו ברור שהשני יגמור המילה אסור לכתחילה, משא"כ היכא שכך תכננו המילה, שאחד ימול והשני יפרע. ועוד שאולי בא רק לפרש הגמ' שמירי בכרת, אבל אה"נ אין כאן איסור כלל.

#### דמיון לקרבנות

עוד כ' הרמ"א שיש להוכיח שמותר מקרבן תמיד ומוספין של שבת, דלא מצינו בשום מקום שכתוב דמעשהו בשבת אינו כמעשהו בחול. ובחול הרי היו הרבה כהנים וישראלים מתעסקין בו ומחללין שבת, אף על פי שהיה אפשר בכהן אחד. ואין לחלק בין מילה לעבודה, דהא פרק ר' אליעזר דמילה (שבת קלב,א) בעי למילף דמילה תדחה שבת מעבודה דדחיא שבת בק"ו מצרעת, שנדחה מפני מילה ודוחה עבודה שמע מינה דמילה חמירא.

#### פיקוח נפש הותרה או הודחה

עוד רצה להוכיח מענין פיקוח נפש, דכתב הרמב"ם (פרק ב' מהלכות שבת הל' א – ג) דשבת הוא אצלו כחול גמור. ולכן כתב הטור דשוחטין לחולה ולא מאכילין אותו נבילה, משום שהוא אצלו

כחול גמור לכל הצורך לו, וכן כתב הרא"ש סוף בשם מוהר"ם. אם כן אנו רואין דאין מדקדקים באיסור פיקוח נפש לעשות האיסור הקל מאחר שהוא כחול, והוא הדין דשנים יכולים לעשות מלאכה אחת כמו בחול. ואם כן במילה נמי, דהא ילפינן דפיקוח נפש דוחה שבת ממילה, כדאמרין פרק ר' אליעזר דמילה (שבת קלב, א) מה מילה שהיא אבר אחד דוחה שבת כל שכן פיקוח נפש. ועי' בשו"ת שאגת אריה (סימן נט) שחולק על הראיה מפיקו"ג, חדא דראב"ע לחוד הוא דיליף לפיקוח נפש ממילה, ושאר תנאי פליגי עליה התם וילפי לה מקרא אחר, ובמסקנא יליף לה שמואל מוחזי בהם ולא שימות בהן, וא"ר לכולהו אית להו פירכא בר מדשמואל. ועוד וכי אנו דנין לאסור מן התורה למול על ידי ב' מוהלין, א"כ אף על גב דגזרו גבי מילה בפיקוח נפש לא גזרו מפני שלא יבא הדבר לידי סכנה.

### **שנים שעשו**

עוד כתב הרמ"א דיותר טוב לעשותו ע"י שני מוהלים, כדי שלא יעשה שום אחד מהם מלאכה שלימה, והוי כשנים שעשו מלאכה ביחד דפטורים, כמו זה עוקר וזה מניחו, כדאיתא במסכת שבת בכמה מקומות.

אבל עי' בשו"ת שאגת אריה (שם) שתמה עליו, דמה ענין ב' שעשו מלאכה ביחד לב' מוהלין, דהתם אינו חייב עד שיעשה עקירה והנחה, וכיון שנעשו ע"י שנים פטורים, דכל א' לא עשה מלאכה שלימה, וכן בב' שהוציאו חפץ א' ביחיד אין הוצאה נעשית ע"י אחד לפיכך פטורין, אבל הכא אם מל ולא גמר הא וודאי חייב, דהא המלאכה לא תליא ונגמרה בגמר מילה דווקא, אלא בהתחלת מילה הא הו"ל חובל, וכדאמרין התם גבי אתי בין השמשות, וא"ל לא תספיק ואמר מספקינן, ועבד ולא הספיק דחייב. וא"כ כשנעשה ע"י ב' חייב כל אחד וא' משום חובל, זה בהתחלה וזה בגמר המילה וזה פשוט. ומהתימה שהוא ז"ל בעצמו הביא שם הא דאתי בין השמשות, והאיך שכח מיד הא.

### **חייב כרת**

עי' בים של שלמה (מסכת יבמות פרק ח סימן ג) שרצה לחדש עוד יותר, שאם מל ע"י שני מוהלים, יש כאן איסור כרת. עי"ש שלכתחילה הביא דעת המתירים, דמאחר שמצות פריעה לא נאמר להדיא בתורה, אף על פי שמעכבת, מ"מ עיקר מצות מילה הנאמרת בתורה היא חיתוך, וא"כ מותרים להיות שני מוהלים בשבת, אחד לחתוך, ואחד לפרוע, ולא נימא האי דקחתך חילל שבת, דהא לכ"ע פלגא מצוה קא עביד.

ואח"כ מביא שבתשו' מהר"י ברונא (סימן מ"ב) אוסר, משום דתנן (שבת קלז, ב) מל ולא פרע, כאלו לא מל, נמצא דקמא חילל שבת, בלא גמר מצוה. אבל עי"ש שמיהו כרת אינו חייב, ומוכיח מהא דהבאנו לעיל סוגיא דפרק ר"א דמילה (קל"ג, ב) גבי הא דתניא, שאם לא הלקיט את ציצין המעכבין המילה בשבת, חייב כרת, ומסיק שמאחר שהתחיל ברשות התחיל, וחבורה דעבד ברשות עבד, אינו חייב. ומהרי"ב מביא מגדולים ממגענצי, דשני מוהלים לא ימולו בשבת, ומעשה באחד שמל ולא פרע והאחר פרע, והצריכו תשובה.

וכתב על זה היש"ש שגדולי מגענצי שהצריכו תשובה, יפה הורו, ולא כמ"ש מהרי"ב, דליכא חיובא, כי נ"ל חיוב כרת איכא. עי"ש שמחלק בין ההיא דציצין המעכבין, למל ולא פרע. דההיא דפ' ר"א דמילה (שם), מיירי שמל כדרכו, רק שנשאר במילה דבר המעכב, כה"ג אמרינן שפיר ברשות התחיל, וחצי מצוה קעביד, אבל מל ולא פרע, דהוי כאילו לא מל לגמרי, ואפילו חצי מצוה לא קעביד, אשתכח דעשה חבורה בשבת.

### **מילה בלי פריעה במדבר**

ועי' בשו"ת נודע ביהודה (מהדורה תנינא - אורח חיים סימן כב) שהשיג על היש"ש, וכתב וז"ל

ולדעתי יש סתירה רבה לדבריו, לדבריו על חנם מלו דור המדבר כלם במדבר, כיון שלא פרעו, לפי המבואר בפרקי ר"א, (היינו ממ"ש בפרק כח, שכשיצאו ממצרים נמולו כל העם מגדול ועד קטן שנאמר כי מולים היו, ר' ישמעאל אומר וכי ערלים שמעו קולו של הב"ה על הר סיני, חס ושלום, נמולים היו **אלא שלא כתקנם והיו כורתים המילה ולא היו פורעים את המילה**, וכל מי שהוא מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל, לכך אמר הקב"ה לא מולים היו ישראל קדמו, וכשבאו לארץ ישראל אמר הקב"ה ליהושע אין אתה יודע שאין ישראל נמולין כתקנן, חזור ומול אותם פעם שנית, שנאמר בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים, וכו'.) הנו"ב גם מציין לדברי התוס' במסכת יבמות (עא,ב) בד"ה מ"ט, (וז"ל משמע דלא מהול כלל, ובפרקי דר' אליעזר (פ' כט) משמע שמלו, דקאמר מי מנה עפר יעקב, ראה כל המדבר שהיה מלא מערלותיהן של ישראל. ובמגלת סתרים דרבינו נסים נמי משמע שמלו ולא פרעו, דכתב בהו כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא היו פורעים מפני עינוי הדרך.) ולדברי רש"ל למה מלו כלל, ואי משום דזריזים מקדימים, הלא לדבריו אין המילה שום מצוה, אלא על כרחך הא דאמרינן מל ולא פרע כאלו לא מל, היינו בלא פרע אחר כך כלל, אבל אם פרע אחר כך הותחל המצוה למפרע בשעת החיתוך.

### **השבת אביגה לכהן והיא בבית הקברות**

ועל' בהגהה מבן המחבר, שכתב שדבר זה אי המילה בלא פריעה הוה חצי מצוה או לא, נפתח בגדולים במחלוקת בין הר"ן ובין רבינו יהוסף הלוי ז"ל, הובא בנימוקי יוסף במסכת ב"מ (ל,א), בסוגיא דוהתעלמת פעמים שאתה מתעלם. כוונתו להא דאמרינן התם שאם האבידה נמצא בבית הקברות, שאסור לכהן המוצאו להשיבו, משום שאין עשה של השבת אבידה דוחה לעשה ול"ת של טומאת כהנים. והקשו הראשונים למה לי מהאי טעמא, תיפוק ליה דאפילו ליכא גבי טומאה אלא לאו גרידתא לא דחי ליה עשה דאבדה, דהא קיי"ל (שבת קלב,ב) דלא דחי ליה אלא כגון מילה בצרעת וסדין בציצית, דבעידנא דקא עקר ליה ללאו קא מקיים ליה לעשה, אבל הכא אפילו עומדת על פתח בית הקברות כי מטמא עבר ליה ללאו ולא מקיים לעשה עד דמהדר ליה למרה, ות"י הר"ן דהכא נמי בשעה דעבר אלאו קיים העשה כמילה בצרעת, דהא מתעסק הוא במצות השבה בשעת עקירת הלאו, ואף על פי שלא גמרה מה בכך, **גם מצות מילה לא נגמרה עד דפרע דקי"ל מל ולא פרע כאילו לא מל**. ועיי' בנימוקי יוסף (בבא מציעא טז,א בדפי הריף) שהר"י מגא"ש כתב דשאר המפרשים ז"ל לא סברי הכי, דיכולים לומר דלא דמיא למילה דמילה כל מה שנעשה בה הוא גוף המצוה עצמה, ואם לא גמרה לא נעשית אלא חצי המצוה, כמו שאם לא הטיל ציצית אלא בשתי כנפיו, וכן בתקיעת שופר אם לא השלים התקיעות, אבל גבי השבת אבדה עיקר גוף המצוה השבה בבית הבעלים שזהו עיקר גוף כוונת המצוה, והשאר הוי כעין מכשירי מצוה.

אבל כבר העיר עליו (חתן המחבר מבראד), דמחלוקת הר"ן והר"י מיגא"ש אינו אלא גבי השבת אבידה, דהר"ן סובר דתיכף בהתחלת הגבהת אבידה ע"מ להשיבה לבעלים היא אתחלתא דמצוה כמו במילה, והר"י מיגא"ש סובר דוקא גבי מילה הוי אתחלתא דמצוה משעת התחלת חיתוך, אבל גבי אבידה כל מה שעשה המוצא בהגבהת אבידה ובהליכתו להשיבה לבעלים אינו רק כמכשירים לעצמות המצוה השבה לבעלים.

וגם היש"ש ע"כ מודה לזה, דאל"כ אמאי מילה דוחה שבת, הא לא הוי בעידנא אם אין אתחלתא דמצוה בהחיתוך, ולא הוי אלא כמכשירים. א"ו דאם המוהל בעצמו פורע מודה היש"ש דמצות המילה היא מהתחלת המצוה עד גמר הפריעה, אבל כשאחד מל ואחד פורע דעת היש"ש דהמל הוי כלא עשה כלום, וכן נשמע ליה מלשון המשנה מל ולא פרע כאילו לא מל, משמעותו דאף פלגא דמצוה לא עביד.